

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ СХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

ВИТЯГ З РІШЕННЯ

АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

27.09.2024 № 70/198-р/к

Справа № 1/02-35-21

м. Харків

Про порушення законодавства про
захист економічної конкуренції
та накладення штрафу

КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» (далі – КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», Підприємство, Відповідач) протягом червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2023 року та станом на вересень 2024 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з централізованого водопостачання в межах території м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», із часткою 100 %, оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» здійснює нарахування у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів споживачам – мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, встановлених відповідно до законодавства.

За результатами розгляду справи № 1/02-35-21 такі дії КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» визнано зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водопостачання, що призвело до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку (частина перша статті 13, пункт 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

На КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» накладено штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (далі – Відділення), розглянувши матеріали справи № 1/02-35-21 про порушення КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», та подання Першого відділу досліджень і розслідувань Відділення від 13.09.2024 № 70-03/466-П,

ВСТАНОВИЛА:**1. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ**

- (1) За результатами розгляду заяви фізичної особи Особа 1 (далі – Заявник) (вх. від 17.11.2020 № 70-01/180-К) (далі – Заява) розпорядженням адміністративної колегії Відділення від 16.02.2021 № 70/35 - рп/к розпочато розгляд справи № 1/02-35-21 (далі – Розпорядження) за ознаками вчинення КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водопостачання, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку (далі – Справа).
- (2) Копія Розпорядження направлена Відділенням супровідним листом від 18.02.2021 № 70-02/1-1226 за місцезнаходженням КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ»: *«інформація, доступ до якої обмежений»* (згідно з інформацією з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі - ЄДР) на момент прийняття Розпорядження).
- (3) Листом від 18.02.2021 № 70-02/1-1225 Відділення повідомило Особа 1 про початок розгляду Справи.
- (4) Копію подання з попередніми висновками у Справі супровідним листом від 13.09.2024 № 70-02/1-3234є Відділення 13.09.2024 направило за місцезнаходженням КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», зазначеним в ЄДР, рекомендованим листом № 0600962141525.
- (5) Копія подання з попередніми висновками у Справі супровідним листом від 13.09.2024 № 70-02/1-3235є направлена Відділенням 13.09.2024 за місцем проживання Особа 1 рекомендованим листом № 0600962142491.

2. СТОРОНИ У СПРАВІ

- (6) Заявником у Справі є Особа 1.
- (7) Заявник мешкає за адресою: *«інформація, доступ до якої обмежений»*, є побутовим споживачем послуг з централізованого водопостачання, які надаються КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ». Послуги з централізованого водопостачання надаються Підприємством на підставі договору від 27.02.2008 № 445-08/1.
- (8) У Заяві порушене питання щодо необґрунтованих нарахунків КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів.
- (9) Відповідачем у Справі є КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ».
- (10) Підприємство засноване Харківською міською радою, зареєстроване виконавчим комітетом Харківської міської ради *«інформація, доступ до якої обмежений»*. Ідентифікаційний код юридичної особи – *«інформація, доступ до якої обмежений»*. Місцезнаходження згідно з інформацією з ЄДР: *«інформація, доступ до якої обмежений»*. Основним видом діяльності КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» є *«інформація, доступ до якої обмежений»* (код за КВЕД *«інформація, доступ до якої обмежений»*).
- (11) Відповідно до нової редакції статуту КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» 2023 року, затвердженого заступником директора Департаменту – начальником Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради та директором Департаменту з питань забезпечення життєдіяльності міста Харківської міської ради, метою діяльності КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» є здійснення виробничої, науково-дослідної та комерційної діяльності для повного та якісного задоволення потреб населення, суб'єктів господарювання в комунальних послугах, забезпечення водопостачання та водовідведення

міста Харкова та групового водопостачання населених пунктів Харківської області, здійснення заходів для поліпшення екологічної обстановки України, посилення зацікавленості та відповідальності за кінцеві результати діяльності з метою отримання відповідного прибутку.

- (12) Відповідно до статуту КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» є юридичною особою, має самостійний баланс, валютні та інші рахунки в установах банків, знак для товарів та послуг, фірмовий бланк, круглу печатку та кутовий штамп зі своєю назвою та ідентифікаційним кодом.
- (13) У розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» є суб'єктом господарювання.
- (14) Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат на виробництво на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).
- (15) Згідно зі статтею 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, зокрема, централізованого водопостачання.
- (16) Отже, КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у розумінні статті 1 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природних монополій.

3. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА

- (17) Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (далі – Методика), з урахуванням пункту 2.2 Методики, встановлено наступне.

3.1. Об'єкт аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (18) Відповідно до пункту 3.1 Методики об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

3.1.1. Суб'єкт господарювання

- (19) Об'єктом аналізу є КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» - суб'єкт господарювання, який надає послуги з централізованого водопостачання.

3.1.2. Конкретний товар (продукція, товари, послуги), який випускається, постачається, придбавається (використовується, споживається) цим суб'єктом господарювання

- (20) Об'єктом аналізу є послуги з централізованого водопостачання (далі - Послуги).

3.2 Визначення переліку товарів та основних продавців, покупців цих товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище

3.2.1 Перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

- (21) Відповідно до пункту 4.1. Методики, перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарних груп, які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для

продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).

- (22) Визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін.
- (23) Відповідно до статті 5 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до комунальних послуг відносяться, зокрема, послуги з централізованого водопостачання.
- (24) Частиною першою статті 10 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що ціни (тарифи) на житлово-комунальні послуги встановлюються за домовленістю сторін, крім випадків, коли відповідно до закону ціни (тарифи) є регульованими. У такому разі ціни (тарифи) встановлюються уповноваженими законом державними органами або органами місцевого самоврядування відповідно до закону.
- (25) Відповідно до пункту 11 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 (*втрата чинності з 01.05.2022*) (далі – Правила № 630), плата за послуги нараховується згідно з показаннями будинкового засобу обліку води, а у разі його відсутності (несправності) за нормативами (нормами) споживання у таких випадках, зокрема у разі відсутності засобів обліку води, встановлених у квартирі (будинку садибного типу).
- (26) Пунктом 22 Правил надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2019 № 690 (*чинні з 05.07.2019*) (далі – Правила № 690), визначено, що вартість послуг з централізованого водопостачання визначається за обсягом спожитих послуг та встановленими відповідно до законодавства тарифами.
- (27) Згідно з пунктом 33 Правил № 690 плата за послуги розраховується виходячи з розмірів затверджених тарифів та обсягу спожитих послуг, визначеного та розподіленого відповідно до законодавства.
- (28) Станом на дату початку розгляду Справи відповідно до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, (далі – НКРЕКП) від 09.04.2019 № 522 «Про внесення змін до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 26 листопада 2015 року № 2868» щодо встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення, були встановлені наступні тарифи для споживачів з 21 квітня 2019 року:
- на централізоване водопостачання - 13,14 грн за 1 м³ (з ПДВ);
 - на централізоване водовідведення - 6,696 грн за 1 м³ (з ПДВ).
- (29) Відповідно до постанови НКРЕКП від 22.12.2021 № 2894 «Про встановлення тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення Комунальному підприємству «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» встановлені наступні тарифи для споживачів з 29.12.2021 (діють наразі):
- на централізоване водопостачання - 16,032 грн за 1 м³ (з ПДВ);
 - на централізоване водовідведення - 8,484 грн за 1 м³ (з ПДВ).
- (30) Норми водоспоживання та водовідведення у м. Харкові затверджені рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради 28.12.2016 № 901 «Про затвердження нормативів (норм) водоспоживання та водовідведення для населення в разі відсутності засобів обліку води».
- (31) Отже, Послуги є платними.
- (32) Таким чином, Послуги у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної

конкуренції» є товаром, щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ».

3.2.2. Перелік основних продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів)

- (33) Споживачами Послуг є фізичні особи, житлові будинки яких приєднанні до системи централізованого водопостачання, та які використовують воду для забезпечення питних фізіологічних, санітарно-гігієнічних і побутових потреб.

3.3 Визначення товарних меж ринку

- (34) Відповідно до пунктів 5.1 – 5.3. Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (35) Формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп) здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи), за показниками взаємозамінності, якими, зокрема, є:
- подібність призначення, споживчих властивостей, умов використання, тощо;
 - подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників, тощо;
 - наявність спільної групи споживачів товару (товарної групи);
 - відсутність суттєвої різниці в цінах;
 - взаємозамінність товарів (товарної групи) з точки зору їх виробництва, тобто здатності виробників запропонувати нові товари на заміну існуючих.
- (36) При проведенні дослідження необхідно враховувати, що взаємозамінні товари належать до групи однорідних товарів (товарних груп), які розглядаються споживачем як один і той же товар (товарна група), і які можуть бути стандартизовані або диференційовані.
- (37) Стандартизованими товарами (товарними групами) можуть розглядатися товари, які мають єдину систему показників, параметрів, що характеризують товар, і у виробництві яких використовуються єдині чи однакові технічні стандарти, технічні умови, стандарти застосування, тощо.
- (38) Відповідно до статті 1 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання і водовідведення»:
- централізоване питне водопостачання - господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води;
- (39) Внаслідок технологічних особливостей надання Послуг, вони не мають товарів-замінників.
- (40) Отже, за таких обставин товарними межами ринку є Послуги, які не мають товарів-замінників.

3.4 Визначення територіальних географічних меж ринку

- (41) Відповідно до пункту 6.1. Методики територіальні (географічні) межі ринку визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.
- (42) Згідно з пунктом 1.3 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 307, місце провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання - територія, у межах якої провадиться господарська

діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва, транспортування та постачання питної води, що зазначені в документах, які додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до документів, поданих ліцензіатом в установленому цими Ліцензійними умовами порядку).

- (43) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, від 07.10.2016 серії АГ № 500054, видана на право здійснення діяльності: централізоване водопостачання та водовідведення.
- (44) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» включено до зведеного переліку суб'єктів природних монополій станом на 19.08.2024; територія діяльності – Харківська область.
- (45) Рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради від 16.05.2012 № 286 «Про внесення змін до рішення виконавчого комітету Харківської міської ради від 23.12.1998 № 1407 «Про визначення виконавців послуг в житловому фонді міста» КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» визначено виконавцем послуг з централізованого водопостачання та водовідведення в місті Харкові.
- (46) Отже, територіальними межами ринку Послуг є територія м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ».

3.5 Проміжок часу, стосовно якого має визначатися становище суб'єктів господарювання на ринку – часові межі ринку

- (47) Відповідно до пункту 1.3. Методики, часові межі ринку - час стабільності ринку, тобто період, протягом якого структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому істотно не змінюються.
- (48) Відповідно до пункту 7.1. Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.
- (49) Дії КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», про які зазначається у цьому рішенні, стосуються періоду червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2024 року.
- (50) Протягом червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2024 року КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» було єдиним суб'єктом господарювання, яке надавало Послуги.
- (51) Протягом червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2024 року та станом на вересень 2024 року склад продавців (виконавців Послуг) не змінювався, тобто структура даного ринку є сталою.
- (52) Отже, часовими межами ринку Послуг визначено період червень - грудень 2020 року, 2021-2023 роки, січень – серпень 2024 року, протягом якого незмінними залишались структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому.

3.6 Визначення потенційних конкурентів

- (53) Відповідно до пункту 9.1. Методики, потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання, які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.
- (54) Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії», природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення

обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

- (55) Відповідно до частини другої статті 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», виконавцями комунальних послуг, зокрема, послуг з централізованого водопостачання є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання.
- (56) Отже, внаслідок технологічних особливостей послуг з централізованого водопостачання, а також враховуючи те, що ринки централізованого водопостачання є в стані природної монополії, конкуренція на ньому відсутня.

3.7 Визначення бар'єрів для вступу на ринок

- (57) У пункті 1.3 Методики визначено, що бар'єри вступу на ринок – обставини, які перешкоджають новим суб'єктам господарювання почати конкурувати на рівних із суб'єктами господарювання, що вже діють на певному товарному ринку.
- (58) Відповідно до пункту 9.2. Методики бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є: обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців; адміністративні обмеження; економічні та організаційні обмеження; екологічні обмеження; нерозвиненість ринкової інфраструктури; інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).
- (59) Ринок Послуг характеризується наявністю технічних і адміністративних бар'єрів з огляду на наступне.
- (60) Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат на виробництво на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).
- (61) Згідно зі статтею 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, зокрема, централізованого водопостачання.
- (62) Частиною першою статті 7 Закону України «Про природні монополії» визначено, що діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.
- (63) Отже, ринок Послуг перебуває у стані природної монополії, а КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» є суб'єктом природних монополій. При цьому, ведення господарської діяльності із надання Послуг потребує отримання ліцензії.
- (64) Окрім цього, основним бар'єром вступу на ринок Послуг є обмеження, пов'язане з необхідністю мати в наявності технічні засоби, включаючи мережі, споруди, устаткування (пристрої) для централізованого водопостачання, що пов'язані єдиним технологічним процесом.

3.8 Загальні висновки щодо визначення монопольного (домінуючого) становища Відповідача

- (65) Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної

конкуренції» суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо, зокрема на цьому ринку у нього не було жодного конкурента.

- (66) Частиною першою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:
- а) на цьому ринку у нього не має жодного конкурента;
 - б) не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.
- (67) Суб'єкти господарювання не зазнають значної конкуренції, якщо завдяки своїй ринковій владі мають здатність не допускати, усувати чи обмежувати конкуренцію, зокрема обмежувати конкурентоспроможність інших суб'єктів господарювання, або ущемлювати інтереси інших суб'єктів господарювання чи споживачів (пункт 10.3 Методики).
- (68) Так, з урахуванням пункту 10.3 Методики, здатність КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», яке є єдиним виконавцем Послуг в територіальних межах м. Харків, встановлювати свої умови при продажу товару, є ознакою ринкової влади.
- (69) Таким чином, КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» протягом червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2023 року та станом на вересень 2024 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку Послуг в межах території м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», із часткою 100 %, оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

4. ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

4.1. Нормативно-правове регулювання

- (70) Відповідно до частини п'ятої статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» житлово-комунальні послуги - результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг.
- (71) Відповідно до статті 5 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до житлово-комунальних послуг належать, зокрема, комунальні послуги, у тому числі послуги з централізованого водопостачання.
- (72) Відповідно до частини першої статті 10 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» ціни (тарифи) на житлово-комунальні послуги встановлюються за домовленістю сторін, крім випадків, коли відповідно до закону ціни (тарифи) є регульованими. У такому разі ціни (тарифи) встановлюються уповноваженими законом державними органами або органами місцевого самоврядування відповідно до закону.
- (73) Частиною першою статті 23 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що одиниця виміру обсягу спожитої споживачем послуги з централізованого водопостачання визначається правилами надання відповідної комунальної послуги, що затверджуються уповноваженим законом органом.
- (74) Згідно з пунктом 11 Правил № 630 плата за послуги нараховується згідно з показаннями будинкового засобу обліку води, а у разі його відсутності (несправності) за нормативами (нормами) споживання у таких випадках, зокрема, у разі відсутності засобів обліку води,

встановлених у квартирі (будинку садибного типу).

- (75) Пунктом 21 Правил № 630 передбачено, що у разі відсутності у квартирі (будинку садибного типу) та на вводах у багатоквартирний будинок засобів обліку води і теплової енергії плата за надані послуги справляється згідно з установленими нормативами (нормами) споживання, а саме, зокрема з централізованого постачання холодної води - з розрахунку на одну особу та на ведення особистого підсобного господарства.
- (76) Відповідно до пункту 13 Правил № 690 (у редакції, яка діяла до 04.02.2022) до встановлення вузла комерційного обліку обсяги споживання наданих послуг визначаються за показаннями вузлів розподільного обліку, а у разі їх відсутності - за нормами споживання, встановленими органами місцевого самоврядування.
- (77) Відповідно до пункту 32 Правил № 690 (у редакції від 04.02.2022), вартість послуг з централізованого водопостачання визначається за обсягом спожитих послуг та встановленими відповідно до законодавства тарифами.
- (78) Згідно з пунктом 33 Правил № 690 (у редакції від 04.02.2022) плата за послуги розраховується виходячи з розмірів затверджених тарифів та обсягу спожитих послуг, визначеного та розподіленого відповідно до законодавства.
- (79) Згідно з пунктом 3 статті 4 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до повноважень органів місцевого самоврядування належить затвердження норм споживання комунальних послуг.
- (80) Відповідно до підпункту 21 пункту «а» статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження, зокрема, встановлення нормативів (норм) споживання комунальних послуг у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.
- (81) Згідно зі статтею 29 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» порядок розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання встановлюється Кабінетом Міністрів України.
- (82) Відповідно до пункту 2 Порядку розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. N 1107 (далі – Порядок), норматив (норма) питного водопостачання - розрахункова кількість питної води, яка необхідна для забезпечення питних, фізіологічних, санітарно-гігієнічних та побутових потреб однієї людини протягом доби у конкретному населеному пункті, на окремому об'єкті або транспортному засобі.
- (83) Відповідно до пункту 4 Порядку, нормативи питного водопостачання у конкретному населеному пункті розробляються та науково обґрунтовуються згідно з Методикою визначення нормативів питного водопостачання населення спеціалізованими науково-дослідними організаціями на замовлення місцевих державних адміністрацій або органів місцевого самоврядування та затверджуються ними після погодження із структурним підрозділом місцевої державної адміністрації охорони здоров'я, екології та природних ресурсів та територіальними органами Держводагентства.
- (84) Також, відповідно до пункту 5 Порядку, під час розроблення нормативів питного водопостачання у конкретному населеному пункті враховуються: район та умови проживання (ступінь благоустрою житла за класифікацією Державних будівельних норм «Внутрішній водопровід та каналізація», вплив кліматичних і екологічних факторів, місцевих умов на водоспоживання населення); ступінь обладнання будинків і квартир засобами обліку споживання питної води; рівень культури водокористування; забезпечення населеного пункту водними ресурсами та потужностями з очистки та подачі питної води тощо.

- (85) Отже, з урахуванням викладеного, у разі відсутності у споживачів засобу обліку холодної води нарахування за послуги централізованого водопостачання здійснюються відповідно до нормативів (норм) питного водоспоживання, встановлених органом місцевого самоврядування відповідно до Порядку.
- (86) Окрім цього, згідно з пунктом 3.5 розділу III Правил користування системами централізованого питного водопостачання та водовідведення в населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 27.06.2008 № 190, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.10.2008 за № 936/15627 (далі – Правила № 190) (у редакції, яка діяла до 13.07.2021), в окремих випадках (сезонне водоспоживання, недоцільність установки засобів обліку тощо) розрахунок витрат води споживачами, що не мають засобів обліку, розрахунковий період за погодженням з виробником здійснюється за нормативами питного водоспоживання, затвердженими у встановленому порядку.
- (87) Пунктом 3.12 розділу III Правил № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021) передбачено, що плата за воду, яка використовується на поливання дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, прибирання громадських і дворових туалетів тощо, сплачується споживачами (субспоживачами) відповідно до показів засобів обліку води або норм водоспоживання.
- (88) Відповідно до пункту 4 розділу V Правил № 190 (у редакції, яка діє з 13.07.2021) у виключних випадках (сезонне споживання, недоцільність встановлення) за погодженням з виконавцем послуги з централізованого водопостачання / централізованого водовідведення обсяги води за розрахунковий період визначаються за нормативами питного водопостачання, затвердженими органом місцевого самоврядування в установленому порядку, за кількістю календарних днів, протягом яких проводилося водопостачання цих споживачів.
- (89) Отже, з урахуванням норм діючого законодавства, а саме Правил № 190, нарахування плати за воду, яка використовується на поливання дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, прибирання громадських і дворових туалетів тощо здійснюється відповідно до показів засобів обліку води, а у разі відсутності засобів обліку води – відповідно до норм водоспоживання, затверджених у встановленому порядку.

4.2. Обставини Справи

- (90) Для нарахування плати за послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, у разі відсутності засобу обліку холодної води, застосовуються норми, затверджені органом місцевого самоврядування.
- (91) Так, у м. Харкові діють норми водоспоживання та водовідведення, затверджені рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради від 28.12.2016 № 901 «Про затвердження нормативів (норм) водоспоживання та водовідведення для населення в разі відсутності засобів обліку води» (далі – Рішення № 901).
- (92) Як вбачається з матеріалів Справи Особа 1 мешкає у приватному будинку за адресою: *«інформація, доступ до якої обмежений».*
- (93) За відсутності у Заявника встановленого засобу обліку холодної води, для нарахування за послуги з централізованого водопостачання протягом 2020 - 2023 років та поточного періоду 2024 року Підприємством застосовується встановлена Рішенням № 901 норма водоспоживання – 5,56 м³ в місяць на одну особу.
- (94) Відповідно до інформації, наданої КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» листом від 30.08.2024 № 01-01-23/3235-24 (вх. від 30.08.2024 № 70-01/2142), на підставі наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 26.03.2022 № 61 «Про внесення зміни до Методики розподілу між споживачами обсягів спожитих у будівлі комунальних послуг під час дії воєнного стану в Україні» при проведенні нарахувань за послуги з

централізованого водопостачання та централізованого водовідведення застосовується коригуючий коефіцієнт, який враховує зміни споживання комунальних послуг на період дії воєнного стану та з 01.03.2022 використовується Підприємством при нарахуваннях за послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення по особових рахунках, які не оснащені квартирними приладами обліку води. Згідно з розрахунком коригуючого коефіцієнту, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» визначено, що коригуючий коефіцієнт для мешканців м. Харкова складає – 0,9. Таким чином, нарахування Заявнику за Послуги з 01.03.2022 і по теперішній час здійснюються Підприємством за нормою водоспоживання – 5,004 м³ в місяць ($5,56 \text{ м}^3 * 0,9 = 5,004$).

- (95) Як вбачається із матеріалів Заяви, а також інформації, наданої КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», у літні місяці, а саме у червні, липні та серпні Підприємство здійснює побутовим споживачам - мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, у тому числі Особа 1, нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів.
- (96) Так, наприклад, для нарахування споживачу Особа 1 плати за Послуги за червень 2021 року була застосована норма водоспоживання 13,06 м³, тоді як у січні 2021 року вона складала 5,56 м³, тобто різниця між нормами склала 7,5 м³; у липні 2023 року норма склала 12,50 м³, а у березні 2023 року вона була 5,004 м³, різниця - 7,5 м³.
- (97) Також, споживачу Особа 2 (*«інформація, доступ до якої обмежений»*) проводилось нарахування плати за Послуги у вересні, жовтні, листопаді та грудні 2022 року, у січні, березні, травні та вересні 2023 року з урахуванням норми водоспоживання 5,004 м³. У той же час, у літні місяці 2022 – 2023 років відповідно до норми водоспоживання 50,004 м³. Різниця між нормами водоспоживання у літній період та осінній, зимовий і весняний періоди склала 45 м³.
- (98) При цьому, вищезазначені норми водоспоживання (7,5 м³, 45 м³) не передбачені Рішенням № 901.
- (99) Відповідно до інформації КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», наданої листом від 09.09.2024 № 01-01-23/3417-24 (вх. від 09.09.2024 № 70-01/2219), загалом такі нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» здійснює для 15 565 споживачів – мешканців приватних будинків.
- (100) Відповідно до норм Правил № 190 у разі відсутності у споживачів – мешканців приватних будинків засобу обліку холодної води нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів має здійснюватися відповідно до норм водопостачання, затверджених органом місцевого самоврядування у встановленому порядку.
- (101) Відповідно до інформації, наданої КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» листом від 30.08.2024 № 01-01-23/3235-24 (вх. від 30.08.2024 № 70-01/2142), окрема норма водоспоживання на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів Рішенням № 901 не передбачена та окремо не встановлювалась рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради.
- (102) За поясненнями КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», наданими листом від 14.01.2021 № 01-01-23/213-21 (вх. від 18.01.2021 № 156), у випадку відсутності у споживачів – мешканців приватних будинків приладу обліку холодної води витрати води на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів Підприємство розраховує «... відповідно до додатку А, таблиця А.1. ДБН В.2.5-74:2013 *«Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди»* (прим. Державні будівельні норми В.2.5 – 74:2013 *«Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування»*), затвердженого

наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлового-комунального господарства від 08.04.2013 № 133 та п. 3.2.10 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води при наданні послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженої наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 14.05.2008 № 126, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 30.05.2008 № 479/15170» (мова оригіналу). У зазначеному листі КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» наведено приклад розрахунку норми водоспоживання для Особа 1 у розмірі $7,5 \text{ м}^3$ на один місяць, здійсненого відповідно до підпункту 3.2.10 пункту 3.2 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води при наданні послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженої наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 14.05.2008 № 126, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 30.05.2008 № 479/15170 (далі – Методика розроблення технологічних нормативів використання питної води):

Відповідно до підпункту 3.2.10 пункту 3.2 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води витрати води на поливання зелених насаджень та прибирання прибудинкових територій визначають відповідно до норм таблиці 3 ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування» за формулою:

$$Q_{\text{пол.}} = 120 \times (0,005 \times F_{\text{з.н.}} + 0,0005 \times F_{\text{т.н.}}),$$

де: 120 - кількість днів поливання;

0,005 та 0,0005 - норматив на поливання 1 м^2 зелених насаджень та 1 м^2 твердих покриттів відповідно, $\text{м}^3/\text{добу}$

$F_{\text{з.н.}}$ і $F_{\text{т.н.}}$ - площа зелених насаджень і твердих покриттів, м^2

КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» застосував наступний розрахунок витрат води на полив зелених насаджень та прибирання прибудинкових територій для Особа 1 за один літній місяць:

$$Q_{\text{пол.}} = 30 \text{ діб} * 0,005 * 50 \text{ м}^2 = 7,5 \text{ м}^3,$$

Таким чином, витрати води на полив зелених насаджень та прибирання прибудинкових територій для Особа 1 за три місяці становить:

$$Q_{\text{пол.}} = 7,5 \text{ м}^3 * 3 \text{ міс.} = 22,5 \text{ м}^3$$

- (103) Як вбачається із розрахунку, одним із показників, який враховується під час визначення нормативу поливу, є площа зелених насаджень і твердих покриттів, м^2 . У листі від 14.01.2021 № 01-01-23/213-21 (вх. від 18.01.2021 № 156) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» зазначило, що постійно інформує споживачів, у тому числі Особа 1, про необхідність надання представникам Підприємства доступу до домоволодіння для визначення площі зелених насаджень. Однак, як зазначає Підприємство, доступ до домоволодінь для визначення площі зелених насаджень надають не всі споживачі.
- (104) Таким чином, здійснення розрахунку КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» нормативу на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів відповідно до підпункту 3.2.10 пункту 3.2 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води, не маючи об'єктивної інформації про площу зелених насаджень та твердих покриттів, призводить до визначенням необґрунтованих нормативів на полив.
- (105) Окрім цього, відповідно до пункту 1.1 ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди», ці будівельні норми встановлюють основні вимоги до проектування нових систем і схем водопостачання населених пунктів, реконструкції та технічного

переоснащення існуючих споруд, мереж і окремих елементів зовнішнього водопостачання населених пунктів, груп підприємств, окремих підприємств, будинків, інших об'єктів.

- (106) Відповідно до пункту 1.2 ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди», ці будівельні норми поширюються на проектування централізованих і нецентралізованих зовнішніх систем водопостачання населених пунктів, окремих груп і одиночних об'єктів промисловості та інших об'єктів народного господарства та є обов'язковими для органів державного управління, контролю, експертизи, місцевого і регіонального самоврядування, підприємств, організацій і установ, юридичних та фізичних осіб-суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності і відомчої належності та фізичних осіб, що здійснюють свою діяльність в Україні.
- (107) Отже, норми ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди» можуть бути використані КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» тільки під час проектування нових систем і схем водопостачання населених пунктів, реконструкції та технічного переоснащення існуючих споруд, мереж і окремих елементів зовнішнього водопостачання населених пунктів, груп підприємств, окремих підприємств, будинків, інших об'єктів, а не для розрахунку витрат води на полив зелених насаджень та прибирання прибудинкових територій для побутових споживачів – мешканцями приватних будинків.
- (108) Щодо застосування КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води слід зазначити, що відповідно до пунктів 1.1 – 1.4 розділу I ця методика розроблена з метою забезпечення раціонального використання питної води на утримання будинків і споруд та прибудинкових територій шляхом встановлення індивідуальних технологічних нормативів використання питної води (далі - ІТНВПВ) виконавцями послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій (далі - Виконавець).

Методика застосовується під час розроблення ІТНВПВ усіма Виконавцями.

Методика встановлює єдиний порядок розрахунку ІТНВПВ на утримання 1 м² загальної площі житла згідно з Правилами утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затвердженими наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 № 76, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 25.08.2005 за № 927/11207, та Порядком формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2011 року № 869 і типового договору про надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій.

Методика розрахована для визначення ІТНВПВ у Виконавців, які обслуговують жилі будинки, що обладнані будинковими засобами обліку води, так і без таких.

- (109) Таким чином, Методика розроблення технологічних нормативів використання питної води призначена для визначення ІТНВПВ у Виконавців, які обслуговують жилі будинки, а не для розрахунку витрат води на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів для побутових споживачів – мешканцями приватних будинків.
- (110) Також, Відділення зверталось до Міністерства розвитку громад та територій України з питань надання роз'яснень щодо положень нормативно - правових актів у сфері водопостачання, зокрема положень Правил № 190.
- (111) Так, Міністерство розвитку громад та територій України у листі від 24.12.2020 № 7/11/20485-20 (вх. від 30.12.2020 № 1/800) зазначило, що «... В окремих випадках (сезонне водоспоживання, недоцільність установки засобів обліку тощо) розрахунок витрат води споживачами, що не мають засобів обліку, за розрахунковий період за погодженням з виробником здійснюється за нормативами питного водоспоживання, затвердженими у встановленому порядку (п. 3.5. Правил).

Пунктом 3.12 Правил визначено, що Плата за воду, яка використовується на поливання дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, прибирання громадських і дворових туалетів тощо, сплачується споживачами (субспоживачами) відповідно до показів засобів обліку води або норм водоспоживання.

Разом з тим зазначаємо, що згідно зі статтею 29 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» порядок розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до пункту 4 Порядку розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1107 (далі – Порядок), нормативи питного водопостачання у конкретному населеному пункті розробляються та науково обґрунтовуються згідно з Методикою визначення нормативів питного водопостачання населення спеціалізованими науково-дослідними організаціями на замовлення місцевих державних адміністрацій або органів місцевого самоврядування та затверджуються ними після погодження із структурним підрозділом місцевої державної адміністрації охорони здоров'я, екології та природних ресурсів та територіальними органами Держводагентства.

Під час розроблення нормативів питного водопостачання у конкретному населеному пункті враховуються: район та умови проживання (ступінь благоустрою житла за класифікацією Державних будівельних норм "Внутрішній водопровід та каналізація", вплив кліматичних і екологічних факторів, місцевих умов на водоспоживання населення); ступінь обладнання будинків і квартир засобами обліку споживання питної води; рівень культури водокористування; забезпечення населеного пункту водними ресурсами та потужностями з очистки та подачі питної води тощо...» (мова оригіналу).

- (112) Таким чином, за відсутності у споживачів – мешканців приватних будинків засобу обліку холодної води плата за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів у літні місяці – червень, липень і серпень має здійснюватися відповідно до норм питного водоспоживання, які затверджені органом місцевого самоврядування відповідно до Порядку.
- (113) Отже, з урахуванням викладеного, у разі відсутності у споживачів – мешканців приватного будинку засобу обліку холодної води КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» має здійснювати нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні відповідно до норм, встановлених Рішенням № 901.
- (114) У ході розгляду Справи КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» листом від 15.01.2024 № 01-01-23/181-24 (вх. від 18.01.2024 № 103) повідомило, що продовжує здійснювати розрахунок витрат води на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів відповідно до ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди» (прим. Державні будівельні норми В.2.5 – 74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування»), затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлового-комунального господарства від 08.04.2013 № 133, і підпункту 3.2.10 пункту 3.2 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води.
- (115) Таким чином, порушення законодавства про захист економічної конкуренції КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» не припинено.

4.3. Негативні наслідки дій Відповідача

- (116) Нарахування КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів побутовим споживачам - мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, встановлених Рішенням № 901, призводить

до необґрунтованих нарахувань за послуги з централізованого водопостачання вцілому, а отже, до ущемлення інтересів споживачів – мешканців приватних будинків, у тому числі Особа 1.

- (117) Так, наприклад КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» протягом 2020-2023 років та січня – серпня 2024 року для визначення плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів для Особа 1 замість норми водоспоживання $5,56 \text{ м}^3$, затвердженої Рішенням № 901, застосовувало норму $7,5 \text{ м}^3$, розраховану відповідно до підпункту 3.2.10 пункту 3.2 розділу III Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води, що на $1,94 \text{ м}^3$ більше, що в свою чергу призвело до нарахування завищеної плати за послугу з централізованого водопостачання.
- (118) Згідно з Рахунком за послуги з централізованого водопостачання та водовідведення за червень 2021 року при застосуванні норми водоспоживання у розмірі $7,5 \text{ м}^3$ плата за послугу з централізованого водопостачання склала 210,00 грн. ($13,06 \text{ м}^3 (5,56 + 7,5) * 16,08 \text{ грн/м}^3$ (тариф на послугу). У разі застосування Підприємством норми водоспоживання у розмірі $5,56 \text{ м}^3$, затвердженої Рішенням № 901, нарахування за послугу з централізованого водопостачання склала б 178,81 грн. ($11,12 \text{ м}^3 (5,56+5,56) * 16,08 \text{ грн/м}^3$), що на 31,19 грн. менше від фактично нарахованої плати.
- (119) За інформацією, наданою КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» листом від 09.09.2024 № 01-01-23/3417-24 (вх. від 09.09.2024 № 70-01/2219), нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів, без врахування норм водоспоживання, встановлених Рішенням № 901, Підприємство здійснює для 15656 споживачів – мешканців приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води.

4.4. Неможливість вчинення Відповідачем таких дій за умов існування значної конкуренції на ринку

- (120) Дії КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», які полягають у нарахуванні у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів споживачам – мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, затверджених органом місцевого самоврядування, а саме Рішенням № 901, були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку Послуг, адже в такому випадку споживачі мали б можливість обирати між кількома виконавцями, і у разі ущемлення їх інтересів могли б обрати іншого виконавця таких послуг.
- (121) Такі дії КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» стали можливими через відсутність ефективного функціонування ринкового механізму із значною конкуренцією на ринку Послуг.
- (122) За відсутності конкуренції на ринку Послуг споживачі не мали альтернативних джерел придбання зазначеного товару, тому вимушені були погоджуватись на умови КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

4.5. Загальні висновки щодо зловживання Відповідачем монопольним становищем

- (123) Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (124) Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.
- (125) Ураховуючи вищезазначене, дії КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», яке протягом червня-грудня

2020 року, 2021-2023 років, січня-серпня 2024 року та станом на вересень 2024 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку Послуг в межах території м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», які полягають у нарахуванні у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів споживачам – мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, затверджених Рішенням № 901, кваліфіковані Відділенням як зловживання монопольним (домінуючим) становищем відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

5. ЗАПЕРЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЧА ТА ЇХ СПРОСТУВАННЯ

- (126) Копія подання з попередніми висновками у Справі, направлена 13.09.2024 на адресу КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» рекомендованим листом № 0600962141525, була отримана ним 16.09.2024, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.
- (127) Копія подання з попередніми висновками у Справі, направлена 13.09.2024 за місцем проживання Особа 1 рекомендованим листом № 0600962142491, отримана нею 18.09.2024, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.
- (128) На подання з попередніми висновками у Справі Заявник будь-яких міркувань та/або заперечень до Відділення не надала.
- (129) На подання з попередніми висновками у Справі КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» листом від 24.09.2024 № 01-01-23/3644-24 (вх. від 24.09.2024 № 2439) (далі - Лист) надало свої міркування та заперечення.
- (130) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у Листі зазначає, що полив дворових і прибудинкових територій та зелених насаджень не є комунальною послугою у розумінні статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», а розглядається як додатковий обсяг водоспоживання. Рішенням № 901 встановлено норми водоспоживання та водовідведення на одну особу в житловому фонді м. Харкова, які застосовуються у разі відсутності засобів обліку холодної води. Застосування зазначеного рішення під час нарахування плати за додаткові обсяги водоспоживання, що використовуються на полив присадибних ділянок, зелених насаджень неможливо тому, що норма водоспоживання на полив присадибних ділянок, зелених насаджень не передбачена Рішенням № 901.
- (131) З цього приводу слід зауважити наступне.
- (132) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» надаючи послугу з централізованого водопостачання, яка відповідно до положень Закону України «Про житлово-комунальні послуги» відноситься до комунальних послуг, у літні місяці, а саме у червні, липні та серпні здійснює нарахування плати побутовим споживачам - мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів. Тобто, здійснює нарахування за додатковий об'єм водоспоживання на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів. При цьому, полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів не розглядається Відділенням як окрема комунальна послуга, а розглядається в рамках надання КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» послуги з централізованого водопостачання.
- (133) Як вже вище було зазначено, відповідно до норм діючого законодавства, а саме Правил № 190 та Правил 630, у разі відсутності засобів обліку води:
- нарахування плати за воду, яка використовується на поливання дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, прибирання громадських і дворових туалетів здійснюється відповідно до норм водоспоживання, затверджених у встановленому порядку;

- плата за надані послуги справляється згідно з установленими нормативами (нормами) споживання, а саме, зокрема з централізованого постачання холодної води - з розрахунку на одну особу та на ведення особистого підсобного господарства (відповідно).

- (134) Таким чином, з урахуванням норм законодавства, яке діяло протягом червня – грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня-серпня 2024 року, плата за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів мала здійснюватися за нормами водоспоживання, затвердженими в установленому порядку.
- (135) Інших способів нарахуванням плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів у разі відсутності у споживача засобу обліку холодної води нормами діючого законодавства не передбачено.
- (136) На території м. Харків діють норми водоспоживання, затверджені в установленому порядку Рішенням № 901. Отже, нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів має здійснюватися з урахуванням норм водоспоживання, встановлених Рішенням № 901.
- (137) Як зазначає КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у Листі, посилення у поданні та у листі Міністерства розвитку громад та територій України від 24.12.2020 № 7/11/20485-20 на Правила № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021) є неправомірним, оскільки їх дія не поширювалась на фізичних осіб, зокрема й на заявника – фізичну особу Особа 1.
- (138) З цього приводу слід зазначити наступне.
- (139) У пункті 1.2 Розділу I Правил № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021) наведений перелік термінів, які вживаються у цих правилах, а також зазначено, що інші терміни вживаються у значенні, наведеному у Законі України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 № 1875-IV (далі – Закон № 1875).
- (140) У Правилах № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021) окрім термінів, визначених пунктом 1.2 розділу I цих правил, вживається термін «Споживач».
- (141) Так, згідно з пунктом 3.5 розділу III Правил № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021), в окремих випадках (сезонне водоспоживання, недоцільність установки засобів обліку тощо) розрахунок витрат води споживачами, що не мають засобів обліку, за розрахунковий період за погодженням з виробником здійснюється за нормативами питного водоспоживання, затвердженими у встановленому порядку. Пунктом 3.12 розділу III Правил № 190 (у редакції, яка діяла до 13.07.2021) передбачено, що плата за воду, яка використовується на поливання дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, прибирання громадських і дворових туалетів тощо, сплачується споживачами (субспоживачами) відповідно до показів засобів обліку води або норм водоспоживання.
- (142) Відповідно до статті 1 Закону № 1875 споживач - фізична чи юридична особа, яка отримує або має намір отримати житлово-комунальну послугу.
- (143) Заявник є фізичною особою, яка отримує від КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» послугу з централізованого водопостачання, яка відноситься до комунальних послуг, а, отже, у розумінні статті 1 Закону № 1875 є споживачем.
- (144) Відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство розвитку громад та територій України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460 (далі – Положення), Мінінфраструктури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема у сфері житлово-комунального господарства.
- (145) Згідно з пунктом 3 Положення основними завданнями Мінінфраструктури є забезпечення формування та реалізація державної політики, зокрема, у сфері житлово-комунального господарства.
- (146) Пунктом 4 Положення визначено, що Мінінфраструктури відповідно до покладених на нього завдань, зокрема, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що

належать до його компетенції; розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції; здійснює нормативно-правове регулювання у сферах, які належать до його компетенції; інформує та надає роз'яснення щодо реалізації державної політики з питань, що належать до його компетенції.

- (147) Таким чином, Мінінфраструктури є органом центральної виконавчої влади, який здійснює формування та реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства, розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів, зокрема у сфері житлово-комунального господарства та надає роз'яснення щодо їх застосування.
- (148) Відділення у ході розгляду Справи звернулось до Мінінфраструктури як до органу, що здійснює формування та реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства, за роз'ясненнями положень нормативно-правових актів, розроблених ним, зокрема, положень Правил № 190 *(у редакції, яка діяла до 13.07.2021)*. Мінінфраструктури з посиланням на пункти 3.5, 3.12 Правил № 190 *(у редакції, яка діяла до 13.07.2021)* на лист Відділення повідомило, що розрахунок витрат води споживачам – фізичним особам, що не мають засобів обліку, здійснюється за нормативами питного водоспоживання, затвердженими у встановленому порядку.
- (149) Також слід зазначити, що як вбачається з листування між КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» та споживачами – фізичними особами, мешканцями приватного сектору, у яких відсутні засоби обліку холодної води, з питання нарахування плати на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів, наданого КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» в ході розгляду Справи, Відповідач сам посилався на Правила № 190 *(у редакції, яка діяла до 13.07.2021)*.
- (150) Таким чином, посилання Відділенням у поданні на Правила № 190 *(у редакції, яка діяла до 13.07.2024)* є правомірним.
- (151) КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у Листі зазначило, що Відділенню надавався акт обстеження подвір'я Особа 1 від 16.12.2020 на предмет визначення поливної площі, а, отже, в контексті цього твердження Відділення, що: *«здійснення розрахунку КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» нормативу на полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів відповідно до пункту 3.2.10 Методики розроблення технологічних нормативів використання питної води, не маючи об'єктивної інформації про площу зелених насаджень та твердих покриттів, призводить до визначенням необґрунтованих нормативів на полив»* (абз. (102) подання) є некоректним та таким, що не відповідає дійсності.
- (152) З цього приводу слід зазначити наступне.
- (153) За інформацією КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», наданою в ході розгляду Справи, нарахування плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» здійснює для 15 565 споживачів – мешканців приватних будинків, у тому числі Заявнику. Як зазначив сам Відповідач в ході розгляду Справи, не всі споживачі надають доступ до своїх домоволодінь для обстеження. При цьому, Відділення не зазначало у поданні, що Особа 1 не надано доступ до домоволодіння для обстеження, і твердження Відділення в абзаці (102) подання не стосується саме Особа 1, а відноситься до тих споживачів, якими не надано доступ представникам КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» для обстеження домоволодіння для визначення поливної площі.
- (154) Також, КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» у Листі зазначило, що з урахуванням статті 37¹ Закону України «Про захист економічної конкуренції», якою передбачено, що справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції розглядаються органами Антимонопольного комітету України протягом розумного строку, але не більше трьох років з дня прийняття розпорядження про початок розгляду справи, строк розгляду Справи закінчився 16.02.2024. У зв'язку з цим, Відповідач з посиланням на статтю 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції» просив закрити провадження у

Справі без прийняття рішення по суті у зв'язку із закінченням строку розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого статтею 37¹ цього Закону.

- (155) З цього приводу слід зазначити, що вказані положення Закону України «Про захист економічної конкуренції» набули чинності з 01.01.2024 року.
- (156) В той же час, відповідно до пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 3295-ІХ від 09.08.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розгляд яких розпочато до дня набрання чинності цим Законом, розглядаються відповідно до законодавства, яке діяло до дня набрання чинності цим Законом.
- (157) Враховуючи, що Справа розпочата 16.02.2021, тобто до дня набрання чинності Законом України № 3295-ІХ від 09.08.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України», то положення статті 37¹ Закону України «Про захист економічної конкуренції» не можуть застосовуватися до Справи.
- (158) Разом з цим слід зазначити, що законодавство про захист економічної конкуренції, яке діяло до набрання чинності Законом України № 3295-ІХ від 09.08.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України», не передбачало строків розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
- (159) У зв'язку з наведеним, у Відділення відсутні підстави для закриття Справи без прийняття рішення по суті у зв'язку із закінченням строку розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого статтею 37¹ Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (160) Отже, з урахуванням викладеного, заперечення на подання з попередніми висновками у Справі, надані КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» Листом, Відділенням спростовані.

6. ОСТАТОЧНІ ВИСНОВКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ ВІДДІЛЕННЯ

- (161) Таким чином, доказами, зібраними у Справі, доведено, а зауваженнями і запереченнями Відповідача не спростовано висновок Відділення про те, що КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», яке протягом червня-грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня-серпня 2024 року та станом на вересень 2024 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку Послуг в межах території м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ», здійснюючи нарахування у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів споживачам – мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, затверджених Рішенням № 901, вчинило порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водопостачання, що призвело до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

7. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ

- (162) Відповідно до частини другої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за порушення, передбачене пунктом 2 статті 50 цього Закону, накладається штраф у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в

якому накладається штраф.

(163) Згідно з інформацією КП «ХАРКІВВОДОКАНАЛ, наданою листом від 30.08.2024 № 01-01-23/3235-24 (вх. від 30.08.2024 № 70-01/2142), дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) Підприємства за 2023 рік складає 1 657 922 000 (один мільярд шістсот п'ятдесят сім мільйонів дев'ятсот двадцять дві тисячі гривень), що підтверджується Звітом про фінансові результати за 2023 рік.

Відповідно до пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 3295-IX від 09.08.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розгляд яких розпочато до дня набрання чинності цим Законом, розглядаються відповідно до законодавства, яке діяло до дня набрання чинності цим Законом.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 7 і 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 48 і 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3 і 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 (зі змінами), пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету від 19.09.1994 № 5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29.06.1998 № 169-р) (зі змінами), адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» (місцезнаходження: *«інформація, доступ до якої обмежений»*, ідентифікаційний код юридичної особи – *«інформація, доступ до якої обмежений»*) протягом червня - грудня 2020 року, 2021-2023 років, січня – серпня 2024 року та станом на вересень 2024 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з централізованого водопостачання в межах території м. Харкова, на якій розташована система централізованого водопостачання, що перебуває у власності та/або користуванні КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ХАРКІВВОДОКАНАЛ, із часткою 100 %, оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

2. Визнати дії КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» (місцезнаходження: *«інформація, доступ до якої обмежений»*, ідентифікаційний код юридичної особи - *«інформація, доступ до якої обмежений»*), які полягають у нарахуванні у літні місяці, а саме у червні, липні і серпні плати за полив дворів, вулиць, зелених насаджень, газонів, дворових туалетів споживачам – мешканцям приватних будинків, у яких відсутній засіб обліку холодної води, без врахування норм водоспоживання, затверджених рішенням виконавчого комітету Харківської міської ради від 28.12.2016 № 901 «Про затвердження нормативів (норм) водоспоживання та водовідведення для населення в разі відсутності засобів обліку води», порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого водопостачання, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. За порушення, наведене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення, накласти на КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» (ідентифікаційний код юридичної особи – *«інформація, доступ до якої обмежений»*) штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

4. Зобов'язати КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ХАРКІВВОДОКАНАЛ» (ідентифікаційний код юридичної особи – *«інформація, доступ до якої обмежений»*) припинити порушення, наведене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення, а також усунути його наслідки, про що у 4-місячний строк з дня отримання рішення повідомити Східне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України із наданням копій підтверджуючих документів.

Штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Відповідно до статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу.

Відповідно до частини першої статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення органів Антимонопольного комітету України у двомісячний строк з дня одержання може бути оскаржене до господарського суду.

Голова колегії

Юрій ГЛАДИК